

АНОТАЦІЯ

Яропуд Н. В. Жанр подвійного концерту в еволюції віолончельного виконавства. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Кваліфікаційна наукова праця, наукове обґрунтування творчого мистецького проєкту на здобуття ступеня доктора мистецтва за спеціальністю 025 «Музичне мистецтво» (галузь знань 02 «Культура і мистецтво»). Національна музична академія України імені П. І. Чайковського. Міністерство культури та інформаційної політики України. Київ, 2024.

Зміст анотації

Мета наукового обґрунтування творчого мистецького проєкту – вперше на науковому рівні дослідити жанр подвійного концерту в еволюції віолончельного виконавства, який охоплює період XVII – першої чверті XXI століть. Проаналізувати показові зразки жанру та виявити жанрово-стильові особливості подвійних концертів для скрипки і віолончелі та двох віолончелей з оркестром, розкрити характерні стилістичні риси виконавської техніки. Провести реставраційну роботу з відновлення рукопису нотного тексту та редагування сольних партій подвійного Концерту для скрипки і віолончелі з оркестром сучасного українського композитора В. Кирейка. Систематизувати подвійні та потрійні концерти зазначеного періоду за участю віолончелі.

У першому розділі, який має три підрозділи, досліджено інструментальний концерт доби Бароко в площині жанрово-стильової еволюції та віолончельного виконавства. Надано підходи до визначення поняття «подвійний концерт», зазначено провідні принципи класифікації жанру. Визначено принцип концертування та модель барокового подвійного концерту за участю віолончелі. На науковому рівні проаналізовано подвійні концерти А. Вівальді для двох віолончелей, струнних та чембало (*соль мінор*, RV 531) та для скрипки, віолончелі, струнних та чембало (*фа мажор*, RV 544); описано характерні стильові особливості виконання та засоби виконавської виразності, що притаманні бароковій музиці.

Другий розділ присвячено дослідженню жанрово-стильової еволюції подвійного концерту періоду другої половини XVIII – XX століть. В його трьох підрозділах розкрито ключові засади, які сприяли розвитку жанру подвійного концерту, що були властиві різним історичним періодам (класичний, романтичний, XX ст.). Проаналізовано *Sinfonia Concertante* для скрипки та альту з оркестром (*мі-бемоль мажор*, К 364) В. А. Моцарта як найяскравіший зразок жанру класичної доби. На науковому рівні проаналізовано та обґрунтовано романтичну концепцію подвійних концертів для скрипки і віолончелі з оркестром Й. Брамса та В. Кирейка. Наголошено на синтетичності жанру у новій транскрипції подвійних концертів в творах композиторів другої половини XX ст. Досліджено твір сучасного італійського віолончеліста-композитора Джованні Солліми «*Violoncelles, vibrez!*» з метою віднайти жанрово-стильові риси подвійного концерту. В результаті аналізу виявлено ознаки взаємопроникнення та поєднання стилістичних рис різних епох, що підкреслює ідею синтетичності жанру в сучасній музиці.

Наукова новизна дослідження полягає в наступному:

Вперше у сучасному вітчизняному музикознавстві розглянуто подвійні концерти періоду XVII – першої чверті XXI ст. для скрипки і віолончелі та двох віолончелей з оркестром в контексті становлення стильової еволюції жанру. Особливе місце в праці посідає наукове обґрунтування практичних результатів отриманих шляхом реставраційної роботи (аналітичної та виконавської) з відновлення рукопису нотного тексту Концерту для скрипки та віолончелі з оркестром (*ля мінор* ор. 65) видатного українського композитора В. Кирейка.

У виконавсько-практичному аспекті визначено ключові засоби художнього втілення та можливості інтерпретації подвійних концертів різних епох в умовах сучасного виконавства.

Ключові слова: подвійний концерт, принципи концертування, жанрово-стильова еволюція, віолончельне виконавство, традиція, реконструкція.

SUMMARY

Yaropud N. V. The double concerto genre in evolution of cello performance. – Qualifying scientific work on the rights of a manuscript. Scientific substantiation of a creative art project for obtaining the degree of Doctor of Arts in speciality 025 "Musical Art" (field of study 02 "Culture and Arts") – P. I. Tchaikovsky National Music Academy of Ukraine. Ministry of Culture and Information Policy of Ukraine. Kyiv, 2024.

Abstract content

The aim. The purpose of the scientific substantiation of the creative art project is to investigate the genre of the double concerto in the evolution of cello performance, which covers the period of the 17th - the first quarter of the 21st centuries, for the first time at the scientific level. To analyze representative samples of the genre and to reveal genre-stylistic features of double concertos for violin and cello and two cellos with orchestra, to reveal characteristic stylistic features of performance technique. Carry out restoration work to restore the manuscript and edit the solo parts of a double concerto for violin and cello with an orchestra by the modern Ukrainian composer V. Kyreyko. Systematize double concerts of the specified period.

In the first chapter, which has three subsections, the instrumental concerto of the Baroque era is studied in terms of genre-stylistic evolution and cello performance. Approaches to the definition of the concept of "double concert" are provided, the leading principles of genre classification are indicated. The principle of concert performance and the model of a double baroque concerto with the participation of the cello have been defined. At the scientific level, A. Vivaldi's double concertos for two cellos, strings and harpsichord (g-moll, RV 531) and for violin, cello, strings and harpsichord (F-dur, RV 544) were analyzed; characteristic stylistic features of performance and means of performance expressiveness inherent in baroque music are described.

The second chapter is dedicated to the study of the genre and style evolution of the double concerto in the second half of the 18th-20th centuries. In its three subdivisions, the key principles that contributed to the development of the double concert genre, which were characteristic of different historical periods (classical,

romantic, 20th century), are revealed. The Sinfonia Concertante for violin and viola with orchestra (E-flat dur, K 364) by W. A. Mozart is analyzed as the most vivid example of the genre of the classical era. At the scientific level, the romantic concept of double concertos for violin and cello with orchestra by J. Brahms and V. Kyreyko has been analyzed and substantiated. The synthetic nature of the genre is emphasized in the new transcription of double concertos in the works of composers of the second half of the 20th century. The analysis of the work of the modern Italian cellist-composer Giovanni Sollima "Violoncelles, vibrez!", the purpose of which was to find the genre-stylistic features of the double concerto, revealed signs of interpenetration and combination of stylistic features of different eras, which emphasizes the idea of genre synthesis in modern music.

The scientific novelty of the research lies in the following aspects:

For the first time in modern domestic musicology, double concerts of the period of the XVII - the first quarter of the XXI centuries were considered for violin and cello and two cellos with orchestra in the context of the stylistic evolution of the genre. A special place in the work is given to the scientific substantiation of the practical results obtained through the restoration work (analytical and performing) of the restoration of the manuscript of the double concerto for violin and cello with orchestra (a-moll, op. 65) by the outstanding Ukrainian composer V. Kyreyko.

In the performance-practical aspect, the key means of artistic embodiment and the possibilities of interpretation of double concerts of different eras in the conditions of modern performance are defined.

Keywords: double concert, principles of concert performance, genre and style evolution, cello performance, tradition, reconstruction.

Список опублікованих праць

Основний зміст та висновки наукової праці представлені у двох наукових публікаціях (статтях) та тезах у наукових фахових виданнях України:

1. Яропуд Н. В. Виконавська стилістика Бароко у подвійних концертах Антоніо Вівальді в умовах сучасного віолончельного виконавства / *Актуальні питання гуманітарних наук* : міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені І. Франка /

[ред.-упор. М. Пантюк, А. Душний, В. Ільницький, І. Зимомря]. Дрогобич : Гельветика, 2023. Вип. 67, том 2. С. 188–196.

2. Яропуд Н. В. Подвійні концерти для скрипки та віолончелі з оркестром Йоганнеса Брамса та Віталія Кирейка: жанрово-стильові виміри / *Науковий вісник Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського*. Київ, 2023. Вип. 138. С. 161–174.

3. Яропуд Н. В. Подвійні концерти А. Вівальді для скрипки і віолончелі та для двох віолончелей зі струнними та континуо як об'єкт дослідження та репрезентації в сучасних умовах виконавства / Збірка тез за матеріалами *XXII Міжнародної науково-практичної конференції «Молоді музикознавці» у рамках IV Міжнародного науково-творчого проекту «Музична культура сучасності: від наукового осмислення до репрезентації»*. Київ, 2022. С. 115–117.

Інформація про апробацію результатів дослідження

Наукове обґрунтування творчого мистецького проєкту обговорено на засіданнях кафедри струнно-смичкових інструментів та кафедри теорії музики. Матеріали дослідження викладені в доповідях на міжнародних, всеукраїнських науково-практичних конференціях:

1. Яропуд Н. В. Принципи концертування у творах А. Вівальді для скрипки і віолончелі та для двох віолончелей зі струнними та чембало: доповідь / *Програма Міжнародної науково-творчої конференції «Захід – Схід: культура і мистецтво»* (м. Одеса, 22.10. 2021 р.).

2. Яропуд Н. В. Подвійні концерти А. Вівальді для скрипки і віолончелі та для двох віолончелей зі струнними та континуо як об'єкт дослідження та репрезентації в сучасних умовах виконавства: доповідь / *Програма XXII Міжнародної науково-практичної конференції «Молоді музикознавці» у рамках IV Міжнародного науково-творчого проекту «Музична культура сучасності: від наукового осмислення до репрезентації»* (м. Київ, 10–12.01. 2022 р.).

3. Яропуд Н. В. Жанрово-стильові тенденції розвитку подвійних концертів для струнних інструментів в музиці українських композиторів: доповідь / *Програма Міжнародної науково-творчої конференції «Захід – Схід: культура і мистецтво»* (м. Одеса, 30.09–01.10. 2023 р.).

4. Яропуд Н. В. Джованні Солліма – «Віолончелі, вібрують!»: до визначення жанру: доповідь / Програма Всеукраїнської наукової конференції «Національна Музична Академія України імені П. І. Чайковського: Соціокультурні виклики сучасності» (м. Київ, 19–20.10. 2023 р.).

5. Яропуд Н. В. Жанр подвійного концерту для баяна та віолончелі: тембральність, особливості ансамблювання: доповідь / Програма Всеукраїнської науково-практичної конференції «Народно-інструментальне мистецтво через призму видатних особистостей: до 120-річчя від дня народження видатного діяча мистецтв, засновника кафедри народних інструментів НМАУ імені П. І. Чайковського М. М. Геліса» (м. Київ, 06.11. 2023 р.).

6. Яропуд Н. В. Подвійний концерт Віталія Кирейка для скрипки та віолончелі з оркестром: створення виконавської традиції інтерпретування видатними музикантами, професорами Олексієм Гороховим та Вадимом Червовим: доповідь / Програма Міжнародної науково-практичної конференції «Феномен струнно-смичкового виконавства у науково-педагогічному просторі України» (м. Київ, 15–16.11. 2023 р.).

7. Яропуд Н. В. Дослідження та реставрація рукописних нотних текстів в контексті сучасного виконавського віолончельного мистецтва: доповідь / Програма XIX Міжнародної науково-практичної конференції «Українська і світова культура в умовах глобалізаційних викликів та війни» (м. Рівне, 16–17.11. 2023 р.).

8. Яропуд Н. В. Еволюція жанру подвійного концерту в контексті розвитку віолончельних шкіл сучасності (до 345-річчя А. Вівальді – засновника жанру): доповідь / Програма XIII Міжнародної наукової конференції «Ювілейні та пам'ятні дати 2023 року» / Національна музична академія України імені П. І. Чайковського (м. Київ, 20–21.11 2023 р.).

9. Яропуд Н. В. Подвійний концерт як актуальний жанр у розвитку сучасного віолончельного виконавства: доповідь / Програма Міжнародної науково-практичної конференції «Світова культурна спадщина в умовах формування нового світопорядку» / Національна музична академія України імені

П. І. Чайковського. Під патронатом Національної комісії України у справах ЮНЕСКО (м. Київ, 07.12. 2023 р.).

Апробація творчого мистецького проєкту

За темою творчого мистецького проєкту виконано Подвійні концерти для скрипки і віолончелі та для двох віолончелей з оркестром різних історичних періодів та ряд творів за участю віолончелі:

- А. Вівальді. Концерт для скрипки, віолончелі, струнних та чембало (*фа мажор*, RV 544);
- А. Вівальді. Концерт для скрипки, віолончелі, струнних та чембало (*ля мажор*, RV 546);
- А. Вівальді. Концерт для скрипки, віолончелі, струнних та чембало (*сі - бемоль мажор*, RV 547);
- А. Вівальді. Концерт для двох віолончелей, струнних та чембало (*соль мінор*, RV 531).

Концерт відбувся 30.11.2023 року в Малій залі ім. О. С. Тимошенка НМАУ ім. П. І. Чайковського в рамках творчого мистецького проєкту «Жанр подвійного концерту в еволюції віолончельного виконавства». Солісти: Катерина Бойчук – скрипка, Наталя Яропуд – віолончель, заслужена діячка мистецтв України, професорка, завідувачка кафедри струнно-смичкових інструментів НМАУ ім. П. І. Чайковського Катерина Полянська – віолончель, за участю кандидата мистецтвознавства, в. о. доцента, завідувачки кафедри старовинної музики НМАУ ім. П. І. Чайковського Ольги Шадріної-Личак – чембало та ансамблю барокової музики;

- А. Кореллі. Concerto grosso (*соль мінор*);
- А. Вівальді. Пори року. «Зима»;
- Й. С. Бах. Бранденбурзький концерт № 3.

Концерт «**Різдвяна класика**» (за підтримки музичної агенції *Svitlo Concert*) відбувся 26.12. 2023 року в Будинку архітектора (Київ, Б. Грінченка 7) в рамках творчого мистецького проєкту «Жанр подвійного концерту в еволюції віолончельного виконавства». Виконавці: Катерина Бойчук – скрипка,

Наталя Яропуд – віолончель (*basso continuo*), за участю кандидата мистецтвознавства, в. о. доцента, завідувачки кафедри старовинної музики НМАУ ім. П. І. Чайковського Ольги Шадріної-Личак – чембало та ансамблю барокової музики.

- Ейтор Вілла-Лобос. «Арія» з Бразильської Бахіани № 5 в перекладенні для сопрано, віолончелі та фортепіано.

Твір виконано в рамках концерту пам'яті з нагоди 80-ти річчя з дня народження видатного співака, Народного артиста України, професора Олександра Вострякова, що відбувся 25.02.2024 року в Київському будинку Вчених (Київ, вул. Володимирська 45-А). Солісти: Народна артистка України Лілія Гревцова – сопрано, Наталя Яропуд – віолончель, партія фортепіано Наталія Шмельова.

Творчий мистецький проєкт аспірантки творчої аспірантури Наталі Яропуд «Жанр подвійного концерту в еволюції віолончельного виконавства» на здобуття освітньо-творчого ступеня доктора мистецтва. У програмі виконано:

- Віталій Кирейко. Концерт для скрипки та віолончелі з оркестром *ля мінор*, ор. 65 (було виконано у версії з клавіром).

Солісти: Катерина Бойчук – скрипка, Наталя Яропуд – віолончель, Олена Жукова – фортепіано;

- Джованні Солліма. «Violoncelles, vibrez!» для двох віолончелей та камерного оркестру.

Солісти: Наталя Яропуд – віолончель, Сергій Казаков – віолончель, за участю камерного оркестру (концертмейстер – Тарас Яропуд).

Концерт відбувся 27.05.2024 року в Малій залі ім. О. С. Тимошенка НМАУ ім. П. І. Чайковського.